

Sammanfattning

En ny statistik över hushållens tillgångar och skulder

Mellan 1999 och 2007 framställde Statistiska centralbyrån (SCB) statistik över hushållens tillgångar och skulder i Sverige, den s.k. förmögenhetsstatistiken. Vid framställningen användes i stor utsträckning de kontrolluppgifter som lämnades till Skatteverket inom ramen för förmögenhetstaxeringsförfarandet. När förmögenhetsskatten upphörde att gälla 2007 upphävdes också stora delar av den tidigare kontrolluppgiftsskyldigheten. Därmed förändrades förutsättningarna för att framställa förmögenhetsstatistik på grundval av lämnade taxeringsuppgifter. Sverige saknar därför sedan 2007 statistik över hushållens tillgångar och skulder. Sverige skiljer sig i detta avseende från bl.a. Danmark och Norge.

Enligt utredningen finns det ett stort samhällsbehov av att på nytt framställa statistik över hushållens tillgångar och skulder. För en sådan framställning behövs uppgifter på individnivå. Om sådana uppgifter samlas in, kommer det också vara möjligt för bl.a. Riksbanken och Finansinspektionen att göra djupgående analyser av skuldutvecklingen, bedriva ett krisförebyggande arbete och främja finansiell stabilitet. Riksbanken skulle i sådant fall ha bättre möjligheter att bedriva en väl avvägd penningpolitik och Finansinspektionen skulle ha bättre möjligheter att utvärdera effekter av olika makrotillsynsåtgärder. Även andra myndigheter vars uppdrag har betydelse för den samhällsekonomiska utvecklingen skulle kunna dra nytta av att en ny statistik över hushållens tillgångar och skulder framställs och förutsättningarna för att utforma politiken inom en mängd olika områden skulle förbättras. Statistiken är också viktig för att kunna förmedla information och kunskap om hur det ekonomiska välståndet ser ut till såväl en bredare allmänhet som andra intressenter.

Eftersom den kontrolluppgiftsskyldigheten som låg till grund för den tidigare förmögenhetsstatistiken har upphävts behöver insamlingen av uppgifter för att framställa en ny statistik ske på ett i huvudsak annat sätt än tidigare.

Ett nytt statistikområde

Enligt kommittédirektiven syftar uppdraget till att åter möjliggöra framställning av officiell statistik över hushållens tillgångar och skulder. Officiell statistik regleras i statistikförfattningarna – lagen (2001:99) om den officiella statistiken, statistiklagen, och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken, statistikförordningen. Av statistikförordningen framgår inom vilka ämnes- och statistikområden det ska produceras officiell statistik. Utredningen föreslår att den nya statistiken ska vara ett nytt statistikområde benämnt *Hushållens tillgångar och skulder* under ämnesområdet *Hushållens ekonomi*.

SCB ska vara statistikansvarig myndighet

Utredningen har vid valet av statistikansvarig myndighet för det nya statistikområdet övervägt Riksbanken, Finansinspektionen och SCB som tänkbara alternativ. Utredningen föreslår att SCB ska vara statistikansvarig myndighet för det nya statistikområdet bl.a. eftersom SCB redan är statistikansvarig myndighet för huvuddelen av den officiella statistiken på det ekonomiska området, inklusive de befintliga statistikområdena under ämnesområdet *Hushållens ekonomi*. SCB har också ett uttryckligt uppdrag vad gäller att sprida officiell statistik och att bedriva uppdragsverksamhet. SCB:s uppdragsverksamhet består bl.a. av att tillhandahålla mikrodata åt andra användare. Eftersom uppgifterna som samlas in till den nya statistiken kommer att omfattas av statistiksekretess måste ett utlämnande av mikrodata till andra användare föregås av en prövning av om uppgifterna kan lämnas ut utan skada eller men för den enskilde eller någon närstående till denne, en s.k. menprövning. SCB framstår enligt utredningen som den mest lämpade myndigheten att hantera

denna uppgift och tillgodose andra användares behov av tillgång till mikrodata.

Variabeluppsättning och personlig integritet

Utredningens förslag om vilka variabler rörande tillgångar och skulder som ska ingå i statistiken avseende hela den svenska befolkningen framgår av kapitlen 6–8 och sammanfattas i den variabeluppsättning som finns i *bilaga 5*. Med variabeluppsättning avser utredningen de uppgifter om individers tillgångar och skulder som ska finnas lagrade och vara sökbara, inte bara för den statistikansvariga myndigheten utan även i viss mån för andra användare. Utredningens förslag i fråga om variabeluppsättning hindrar inte att den statistikansvariga myndigheten, SCB, samlar in och behandlar andra uppgifter som behövs för framställning av den nya statistiken.

Uppgifterna har delats in i följande kategorier: reala tillgångar och varaktiga konsumtionsvaror (kapitel 6), finansiella tillgångar (kapitel 7) och skulder (kapitel 8).

Den föreslagna insamlingen kommer enligt utredningens mening att innebära ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten och en sådan kartläggning av den enskildes personliga förhållanden utan samtycke som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Utredningen bedömer dock att ändamålen med statistiken är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och att insamlingen av uppgifter inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till dem. Det finns därmed förutsättningar för att begränsa integritetsskyddet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen. Genom att den nya statistiken blir en del av den officiella statistiken finns det också lagstöd för denna begränsning.

Tillgången till mikrodata

De uppgifter som kommer att samlas in till den nya statistiken omfattas av statistiksekretess i SCB:s statistikverksamhet och får som huvudregel inte lämnas ut. Det finns fyra undantag från statistiksekretessen som möjliggör att uppgifter ändå får lämnas ut efter en menprövning. Undantagen avser, såvitt nu är av intresse, uppgifter som behövs för forsknings- eller statistikändamål och uppgifter som

inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller liknande förhållande är direkt hänförlig till den enskilde. Vid menprövningen är det ofta av avgörande betydelse vilket eventuellt sekretesskydd som uppgifterna får efter att de har lämnats ut.

Enligt utredningen finns det ett behov av att såväl forskare som vissa myndigheter, däribland Riksbanken, Finansinspektionen och Regeringskansliet ska kunna få tillgång till den mikrodata som samlats in till den nya statistiken.

Enligt utredningen kan SCB, efter en menprövning, lämna ut mikrodata till forskare vid t.ex. Riksbanken, ett statligt universitet eller en högskola med stöd av undantaget för forskningsändamål. Vid menprövningen kan SCB beakta att sekretessen enligt den primära sekretessbestämmelsen om statistiksekretess som huvudregel överförs till en mottagande myndighet som bedriver forskningsverksamhet (11 kap. 3 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL). Vid utlämnanden till enskilda forskare utan anknytning till en statlig myndighet, ett universitet eller en högskola kan s.k. förbehåll ställas upp (10 kap. 14 § OSL).

Utöver Riksbankens behov av mikrodata för forskning har de ovannämnda myndigheterna ett behov av att självständigt kunna bearbeta mikrodata för analys, utvärdering och beslutsunderlag i frågor som rör penningpolitik, finanspolitik, finansiell stabilitet, konsumentskydd, makrotillsynsåtgärder samt annan ekonomisk politik.

För att möjliggöra ett utlämnande av mikrodata i dessa fall föreslår utredningen att statistiksekretess ska gälla för uppgifterna i de undersökningar som genomförs hos mottagarna. På så sätt får uppgifterna ett lika starkt sekretesskydd efter ett utlämnande. Detta kan beaktas vid den menprövning som SCB ska genomföra i samband med en begäran om utlämnande. Enligt utredningen kan SCB, efter en menprövning, lämna ut mikrodata till de nämnda myndigheterna med stöd av undantaget för statistikändamål eller med stöd av undantaget för uppgifter som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller liknande förhållande är direkt hänförliga till den enskilde.

Personuppgiftsbehandling

Utredningen föreslår att känsliga personuppgifter ska få behandlas för framställning av statistik över Hushållens tillgångar och skulder i samma utsträckning som nu gäller för statistikområdena Inkomster och inkomstfördelning och Hushållens utgifter. Vidare föreslås att Riksbankens och Finansinspektionens uppgifter förtydligas på så sätt att förhållanden som gäller hushållens ekonomi uttryckligen ska ingå i myndigheternas uppdrag i fråga om omvärldsbevakning och analys.

Ändringar i kreditupplysningslagen

Utredningens förslag om uppgiftsskyldighet för finansiella företag medför betydande kostnader för företagen. I syfte att möjliggöra en mer kostnadseffektiv insamling av uppgifter lämnar utredningen förslag som är avsedda att tydliggöra att kreditupplysningsföretag ska kunna lämna uppgifter om fysiska personer till en statistikansvarig myndighet och att utlämnandet av sådana uppgifter inte ska anses utgöra en kreditupplysning. Förslagen möjliggör att finansiella företag som är uppgiftsskyldiga kan anlita ett kreditupplysningsföretag för att fullgöra hela eller en del av sin uppgiftsskyldighet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Utredningen föreslår en övergångsbestämmelse av innebörden att den första avläsningstidpunkten enligt föreskrifterna om uppgiftsskyldighet i statistikförordningen ska avse den 31 december 2024.

Utredningen föreslår också en övergångsbestämmelse som möjliggör för SCB att samla in uppgifter om enskilda individers medel på inlåningskonton som avser tiden före ikraftträdandet av föreskrifterna om uppgiftsskyldighet. På så sätt är det enligt utredningen möjligt för SCB att ta fram en, jämfört med förslagen i övrigt, mer begränsad statistik för tiden före ikraftträdandet av författningsförslagen.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningens förslag innebär att det återigen kommer att finnas officiell statistik över hushållens tillgångar och skulder. Förslaget innebär också att mikrodata, dvs. uppgifter på individnivå, ska kunna göras tillgängliga för analys, forskning och utvärdering. Utredningens förslag bedöms förbättra förutsättningarna för såväl forskning i makroekonomi som möjligheterna att göra prognoser över den ekonomiska utvecklingen och att utforma politiken inom en rad olika områden.

Utredningens förslag kommer att innebära ökade kostnader för det stora antalet företag som kommer att vara skyldiga att lämna uppgifter till SCB. Förslagen kommer också att innebära ökade kostnader för SCB i egenskap av statistikansvarig myndighet. Konsekvenserna för de myndigheter, kommuner och regioner som behöver lämna uppgifter till den nya statistiken bedöms som begränsade.

Kostnaderna för SCB beräknas till omkring 3,7 miljoner kronor avseende en förstudie i början av år 2023, 20 miljoner kronor per år under åren 2023–2025 avseende implementeringskostnader och 20 miljoner kronor per år i driftskostnader från år 2024 och framåt.

Enligt utredningens bedömning begränsas kostnaderna för framställning av den nya statistiken av förslaget att utse SCB till statistikansvarig myndighet och att rapporteringen och framställningen av den nya statistiken i huvudsak ska ske årsvis. Uppgifter om vissa tillgångar med hög likviditet och konsumtionslån ska dock rapporteras kvartalsvis.

Förslagen kommer också att medföra konsekvenser för den personliga integriteten. Enligt utredningen är konsekvenserna proportionerliga och motiverade i förhållande till de samhällsekonomiska vinsterna med den nya statistiken. Utredningen bedömer också att skyddet av de personuppgifter som kommer att behandlas kan tillgodoses genom befintliga och föreslagna skyddsåtgärder.